

5

*Za sodelovanje in boljše
upravljanje Evropske unije*

• **Za hitro uveljavitev Lizbonske pogodbe**

ZARES podpira ratifikacijo in hitro uveljavitev Lizbonske pogodbe. Z njo bo EU močnejša, bolj odprta in demokratična. Lizbonska pogodba bo EU dala tudi možnost, da na svetovnem prizorišču deluje kot edinstveni akter. **Če Lizbonska pogodba ne bo uveljavljena, se bomo v ZARES zavzemali, da Evropski parlament takoj predlaga novo ustavno konvencijo.**

• **Za odločanje o pravih zadevah na pravi ravni in na pravi način**

Sodelovanje v Evropski uniji večinoma deluje uspešno, opozarjati pa je treba na stvari, ki ne delujejo tako dobro. To se predvsem nanaša del birokracije in nepotrebne stroške, ki so na plečih davkoplačevalcev.

V EU-27 imamo skupne vrednote, ki nas združujejo, a hkrati različne politične in družbene kulture. Nekatere države imajo določene posebnosti, katerim se ne želijo odreči. Nekatere imajo poglede na določene politike, o katerih ne želijo delati kompromisov ali menijo, da bi se odločale predaleč od ljudi, npr. vprašanja otroškega varstva ali skrbi za starejše. ZARES podpira evropsko sodelovanje; EU naj se ukvarja in odloča o zadevah, o katerih države članice same ne morejo odločiti bolje. Predvsem naj se ne ukvarja z reguliranjem podrobnosti, ki bi poslabšale svobodo EU – prosti pretok oseb, blaga, storitev, kapitala in znanja.

Evropska razsežnost je pomembna za vse dele družbe in načela partnerstva med EU ravni, državo članico in lokalno ravni je treba spoštovati.

Za ZARES je pomembno, da je evropsko sodelovanje na vseh ravneh učinkovito in da se ob vsakem vprašanju pretehta, katera politična raven je najprimernejša za odločanje, ne glede na to ali gre za odločitve na individualni, lokalni, regionalni, državni ali EU ravni.

Odločitve EU vplivajo ne le na države članice, temveč tudi na občine in posameznike. Dve tretjini predpisov sprejetih v Bruslju se izvaja na lokalni ravni. Kar 75 odstotkov državljanek in državljanov Slovenije v primerjavi z 59-odstotnim EU povprečjem meni, da lokalne oblasti niso zadosti ali pa sploh niso upoštevane takrat, kadar se odloča o EU politikah. V ZARES se bomo zavzemali, da se v skladu s principom subsidiarnosti zagotovi, da so odločitve o predpisih, ki se izvajajo na lokalni ravni, sprejete čim bližje lokalni ravni. Tam se tudi izvede večina projektov, sofinanciranih iz EU sredstev. Zavzeli se bomo, da se lokalni ravni zagotovi tehnična pomoč za izvedbo dobrih projektov.

• **Za temeljit pregled in reformo evropskega proračuna**

Proračun EU predstavlja ključni instrument za uresničitev ciljev politik EU. Približno en odstotek državnih proračunov gre v proračun Evropske unije. Slovenci smo v letu 2007 plačali 4,5 odstotka in prejeli okoli 4 odstotke v državni proračun iz evropskega proračuna. Realiziranih je bilo malo manj kot 60 odstotkov načrtovanih prihodkov. Vendar je bil na ravni Slovenije kot celote izkazan presežek.

Gledano skozi delež vseh javnih izdatkov EU ima evropski proračun relativno omejen obseg - manj kot 2,5 odstotka. V absolutnem smislu je proračun EU velik, saj obsega preko 100 milijard EUR na leto.

Iz evropskega proračuna se financira tisto, za kar so se države članice sporazumele, da naj se financira. Hkrati pomembno vpliva na razvojne možnosti držav članic. Najprej zato, ker zaradi pravil dodanosti nase veže znaten del »razvojnega dela« nacionalnih proračunov. Sredstva proračuna EU ni možno uporabiti za nadomestitev obstoječih izdatkov, temveč se namenijo za »dodatne« ukrepe. Obvezno je tudi sofinanciranje, saj je praviloma potrebno sredstva, ki jih država prejme iz evropskega proračuna, sofinancirati iz nacionalnih proračunov. Na razvojne možnosti vpliva tudi zato, ker pogosto spodbuja oz. usmerja uporabo zasebnih sredstev. Domet in pomen sredstev evropskega proračuna, zato bistveno presega pričakovanja glede na njegovo višino.

Stališče ZARES je restriktivno: evropski denar naj se rabi tam, kjer resnično pomeni evropsko dodano vrednost.

Sedanja struktura proračuna EU ni dobra. Podrobnejši pogled v sedanjo strukturo proračuna EU daje vedeti, da se je proračun v zadnjih desetletjih zgolj postopoma prilagajal spremenjenim ambicijam Skupnosti in izzivom zunanjega sveta. Zadnja celovita reforma je bila sprejeta leta 1988. Tradicionalni izdatki proračuna še vedno obsegajo večino vseh sredstev. Sredstva Skupne kmetijske politike npr. predstavljajo kar tretjino vseh sredstev, sredstva Skupne zunanje in varnostne politike pa zgolj en odstotek. Obstaja precejšnja vrzel med političnimi cilji Skupnosti, ki se odražajo skozi Lizbonsko strategijo vzpostavitve najbolj konkurenčnega, trajnostno naravnega gospodarstva na svetu in skupnih ambicijah na področju varnosti, svobode in pravic in krepitve vloge EU v svetu na eni ter aktualno strukturo izdatkov proračuna EU na drugi strani.

Potreben je kritičen pogled na stanje javnih financ v EU. V času naslednjega mandata bo EP poleg sprejemanja ali pa razrešnice letnih proračunov obravnaval dva temeljna dosjeja, ki bosta vplivala na podobo javnih financ EU v prihodnosti.

Evropski parlament ima pomembno vlogo tudi pri odločanju o proračunu. Že v obstoječi ureditvi je EP pomemben akter v proračunskem postopku, v primeru uveljavitve Lizbonske pogodbe se bo njegova moč še povečala. Trenutno še obstaja razlikovanje glede pristojnosti EP in Sveta, saj EP nima zadnje besede pri nekaterih izdatkih v proračunu, med drugim gre za postavko Skupne kmetijske politike, kjer imajo zadnjo besedo še vedno predstavniki vlad, ki sedijo v Svetu. Lizbonska pogodba omenjeno razdelitev odpravlja tako, da bo proračunska pristojnost Evropskega parlamenta močno okrepljena. »Pregled proračuna EU«, ki bo potekal v naslednjih dveh letih, predstavlja edinstveno priložnost za podrobno oceno proračuna EU in njegovega financiranja brez omejitev, povezanih s pogajanjem o finančnem okviru. Skozi razpravo o pregledu, ki bo sledila predlogu Komisije v naslednjih mesecih, bosta določeni struktura in nadaljnja usmeritev razvoja proračuna EU na podlagi ocene, kaj prispeva najboljše dodano vrednost in najvidnejše rezultate. Razprava v EP bo imela pri tem pomembno težo. Pregledu naj bi leta 2011 sledila pogajanja o novem večletnem finančnem okvirju Skupnosti po 2014.

Poslanke/poslanci ZARES v EP se bomo zavzemali, da bodo **vodilna načela za pregled proračuna in za nov dolgoročni proračun naslednja: subsidiarnost, evropska dodana vrednost, sorazmernost in dobro finančno poslovanje.**

Za omejitev EU proračuna je bistvena **temeljita prenova Skupne kmetijske politike**, ki je največja proračunska postavka. V ZARES bomo jasno zagovarjali stališče, da se obseg skupne kmetijske politike v proračunu postopoma zmanjšuje na način, ki bo kmetijstvu omo-

gočal dobre pogoje za delovanje, zagotavljal varnost in kakovost hrane, okolju prijazno proizvodnjo ter prispeval k razvoju podeželja.

Drugo področje, ki je **potrebno prenove je regionalna oz. kohezijska politika**. V obdobju 2007-2013 je prek strukturnih skladov in kohezijskega sklada več kot tretjina proračuna oz. 347 milijard EUR namenjena odpravi razlik med območji znotraj EU. V ZARES zagovarjamo stališče, da se sredstva podpore striktno namenijo tistim regijam, ki jih resnično potrebujejo. Odprava razlik med razvitostjo mora še naprej ostati ključni cilj prihodnje kohezijske politike z glavnino pomoči usmerjene v podpovprečno razvita območja EU. Hkrati mora kohezijska politika pokrivati celotno območje EU z namenom izmenjave dobrih praks in pospeševanja čezmejnega sodelovanja, kjer je evropska dodana vrednost nesporna.

ZARES meni, da je potrebno proračun Evropske unije reformirati tako, da bo predvsem v bistveno večji meri poudaril in podpiral prizadevanja krepitve konkurenčnosti evropskega in s tem slovenskega gospodarstva ter spodbujanja trajnostnega razvoja.

V skladu s tem se bomo zavzemali, **da se viri proračuna EU prerazporedijo na področja, kot so raziskave in razvoj, okolje, podnebje, energija, inovacije in podjetništvo, in druge izzive, kot so demografske spremembe, ustvarjanje območja varnosti, svobode in pravice in skupne zunanje politike**. Poleg tega je proračun treba revidirati tako, da bo vsak od del proračuna imel dosledno »zeleno črto«, ki se nanaša na okolje.

V te namene bi bilo potrebno v naslednjem večletnem finančnem okviru najmanj podvojiti sredstva, ki so namenjena vlaganjem v raziskave in inovacije ter znanje. To bo omogočilo tako uresničitev skupnega Evropskega raziskovalnega prostora, kot tudi uresničevanje »pete svobode«, ki zajema povečanje mobilnosti na področju visokega šolstva in vseživljenjskega učenja. Proračun EU je tudi primeren instrument za podporo tistih skupnih raziskovalnih in tehnoloških prizadevanj, ki bodo omogočili uresničitev podnebnih in energetskih ciljev. Poudariti je potrebno, da prispeva proračun EU manj kot eno petnajstino vseh javnofinančnih sredstev, namenjenih raziskavam in razvoju v EU, preostalo pa nacionalni proračuni držav članic. Če želi EU na tem področju konkurirati z vodilnimi državami po svetu, je potrebno to razmerje uravnotežiti. Večja podpora na ravni Skupnosti bo spodbujala mednarodno sodelovanje in s tem omogočila sinergijo med nacionalnimi prizadevanji. Slovenija je v procese na mednarodni ravni že sedaj vključena, čemur pa bo v bodoče dan še večji poudarek.

Izdatki proračuna EU bi se morali v večji meri usmeriti tudi v soočenje z drugimi aktualnimi izzivi, kot so demografske spremembe in migracije. Tako bi bilo potrebno bistveno povečati obseg sredstev namenjenih varovanju zunanje meje, upravljanju z migracijskimi tokovi ter krepitvi sodelovanja na področju notranjih zadev in pravosodja. Tudi na teh področjih so zaradi omejenih sredstev proračuna EU prizadevanja držav članic v veliki meri na nacionalni ravni, nadnacionalni izzivi pa zahtevajo ukrepanje na ravni Skupnosti.

Povečati bi bilo potrebno tudi sredstva namenjena zunanjem odnosom EU. Le tako bo lahko EU udeležena politični vpliv na svetovni ravni, ki bo primerljiv z njenim gospodarskim pomenom.

• **Za oster nadzor evropskega proračuna**

Evropsko računsko sodišče vseskozi opozarja na nepreglednosti in nepravilnosti sistema financiranja in upravljanja s sredstvi proračuna EU.

V evropski proračun prispevamo vsi! Slovenski davkoplačevalci prispevamo okoli 400 milijonov EUR letno in zato upravičeno pričakujemo najučinkovitejšo uporabo proračuna Skupnosti ter upravljanje v skladu z najvišjimi standardi.

EU v zadnjih 14 letih ni imela povsem jasnega revizijskega poročila. Z evropskim denarjem se ne ravna vedno odgovorno in učinkovito in vse preveč denarja nikoli ne doseže tistih, ki jim je namenjen! Največ pomanjkljivosti je pri regionalni pomoči oz. t.i. strukturnih skladih. EU revizorji ocenjujejo, da je 11 % vseh plačil iz teh skladov napačno in neodgovorno porabljenih. To je za nas nesprejemljivo!

Del teh nepravilnosti je posledica zapletenih in birokratskih pravil, ki jih je potrebno reformirati.

Največjo odgovornost za nepravilnosti imajo vseeno države članice, ki administrirajo do 80 odstotkov proračuna EU. ZARES bo zagovarjala, da vse države članice prevzamejo večjo odgovornost za evropska sredstva in da jamčijo, da bodo s temi sredstvi upravljale odgovorno. Menimo, da bi vse države morale podpisati potrdilo o takšnem jamstvu in izpolniti/zagotoviti pogoje za pregledno in učinkovito porabo. Slednje že velja za določene dele EU proračuna. V ZARES menimo, da bi moralo to biti samoumevno za celoten proračun EU.

Veliko nepravilnosti je posledica pomanjkljivega revizijskega sistema. V EP bomo podpirali že nakazano uveljavljanje novega sistema.

Zakonodajni predlog EU je danes potrebno motivirati na pravni osnovi, torej da sploh obstaja potreba za regulacijo na evropskem nivoju. V ZARES menimo, da bi enako moralo veljati za proračun, torej da se uvede »proračunski temelj« s ciljem jasne motivacije in utemeljitve, ne le koliko, ampak tudi za kaj se bo davkoplačevalski denar uporabljal. To bi lahko vrsti institucij pripomoglo k večji odgovornosti do proračunskega evropskega denarja.

Poslanke in poslanci ZARES v EP se bomo zavzemali za odgovornost na vseh ravneh. Zato je pomembno, da slovenske državne institucije in lokalne skupnosti ter še posebno ZARES politiki v teh enako kritično preverjajo sredstva iz slovenskega proračuna, ki so namenjena sofinanciranju projektov iz evropskih sredstev. EU projekti lahko pripomorejo na primer investicijam v infrastrukturo, vendar so naloge, ki jih lahko ljudje, podjetja, lokalne skupnosti bolje rešijo sama brez subvencij in vodenja »od zgoraj«. To pomeni, da četudi obstajajo na voljo EU projekti s podobnim ciljem, to samo po sebi ne bi smelo biti motiv za rabo davkoplačevalskega denarja.

• *Proti EU davku*

EU nima davčnih pravic. V ZARES bomo zagovarjali, da se EU še naprej financira iz članarine državam članic. Na ta način je preglednejši nadzor nad skupnimi prihodki in odhodki; to je pomembno za podčrtanje prioritete EU in delovanje proti rastoči birokraciji.

Menimo, da mora davčna politika ostati na nacionalnem nivoju, čeprav se lahko drug od drugega učimo in izmenjujemo dobro prakso. Zdrava davčna politika v skladu s kriteriji Maastrichtske pogodbe, ki jo upoštevajo vse države članice – vključno s tistimi, ki še niso del evro območja – ostajajo bistvene za blaginjo in krepitev socialne razsežnosti enotnega tržišča.

Hkrati menimo, da na nekaterih področjih obstaja diskriminacija. Ali je prav, da Slovenija ne sme uvesti ničelne stopnje davka na dodano vrednost pri knjigi, medtem, ko ga nekatere članice imajo – kljub temu, da so manj ogrožene, kot je zaradi majhnih tržnih zmoglosti ogrožena slovenska beseda.

• *Za boljše upravljanje EU*

Manj reguliranja

ZARES podpira uresničitev 25 % cilja zmanjšanja regulative do leta 2012. Predlagamo tudi prenehanje veljavnosti tistih regulacij, ki na nekem področju sploh niso začela delovati ali niso bila aplicirana v daljšem obdobju ali nimajo dodane vrednosti.

Pri odločanju o predpisih za črpanje sredstev bomo zagovarjali **drastično črtanje nepotreb-nih administrativnih ovir in dovolitev fleksibilnosti**, ki omogoča državi članici prilagoditev upravljanja z EU sredstvi v skladu s specifičnimi razmerami, ki so značilne za vsako članico ob upoštevanju velikosti članice.

Več mreženja

Na področjih, kjer EU prepušča regulativo v veliki meri v (samo)upravljanje državam članicam, še posebno na področjih, kot so kultura, šport, šolstvo, izobraževanje, kjer je raznolikost zdrava in dobra, če se upošteva tradicijo in kondicijo posameznih okolij, je potrebno še naprej razvijati in kultivirati številne vezi med državami članicami, institucijami, lokalnimi skupnostmi in posamezniki, ki ta področja utrjujejo, poglobljajo in prepletajo.

ZARES podpira številna mreženja na področju človeškega kapitala (izobraževanje, mobilnost, skupni projekti, izmenjave, festivali, razvojni programi) in na področju materialnih vzpodbud ter izmenjave dobrih praks, kot so koriščenje razvojne pomoči, ohranjanje dediščine, davčna politika, evropske prestolnice kulture ipd.

Za enotne plače poslank in posancev EP in strog nadzor

Po dolgih pogajanjih se je Evropski parlament strinjal, da se poenotijo plače njegovih članic in članov. Povračila za potovanja med Brusljem in Strasbourgom bodo samo za realne stroške. ZARES meni, da je to dobro. Hkrati zagovarjamo učinkovit nadzor. Služba poslanke/poslanca je nerazdružljiva z ostalimi funkcijami. Zavzemali se bomo za večjo navzočnost poslank in posancev na plenarnih zasedanjih.

Zavzemali se bomo tudi za spremembo pravilnika Evropske komisije po načelu enakega plačila za enako delo in napredovanje uslužbencev iz vseh držav EU. Po sedanjih pravilih so pogoji slabši za uslužbenke iz novih članic, najslabši za Romune in Bolgare.

ZARES se bo zavzemala za to, da se visoki funkcionarji in uradniki ne imenujejo glede na kvote ali politično orientacijo ampak glede na profesionalnost in v kolikor mogoče odprtem procesu. Pomembno je, da pridobimo več žensk za vodilne položaje v EU.

• *Za učinkovit in odprt demokratični proces odločanja*

Evropski parlament ima sedež v treh državah in dvojne urade in sejne dvorane v Bruslju in Strasbourg. Selitev Bruselj/Strasbourg je negospodarna in neprijazna z vidika podnebnih sprememb in okoljskih vplivov. **ZARES se zavzema za koncentracijo dejavnosti EP v Bruslju.** Zato se zavzemamo za pregled tega stanja in da se, vse dokler je Evropski parlament operativen v obeh mestih, izboljša raven varovanja okolja pri teh selitvah.

Opazujemo, da je porazdelitev agencij EU neenakomerna; na primer Belgija jih ima kar sedem, Slovenija nobene. **Prizadevali si bomo za ustanovitev EU agencije v Sloveniji.**

Preglednost odločanja v vseh institucijah EU se mora izboljšati. To je pomembno za demokracijo, kajti brez odprtosti in transparentnosti je težko slediti in vplivati na odločanje. Zagovarjali bomo še večjo odprtost javnosti, med drugim tudi, da se javne dokumente enostavno najde na medmrežju.

Zavzemali se bomo za manj zaprtosti in več državnoborske in civilne javnosti. Ni dovolj, če številni pogajalci usklajujejo svoja videnja, če le-ta ne doživijo prej javnega in odprtega dialoga v domačem prostoru. Zato morajo seje Odbora za evropske zadeve v Državnem zboru postati javne. Predhodne razprave pa mora opraviti tudi čim širši krog civilne družbe.

Zavzemali se bomo za manj domačije in več Evrope in sveta v medijih. Medije velja močneje vključiti v svet – vključno s parlamentarnim programom javne televizije, ki vidi zgolj domači, ne pa tudi evropski parlament. Zavzemali se bomo za prenašanje in prevajanje zasedanj Evropskega parlamenta na slovenski javni televiziji.

Evropski parlament mora v naslednjem mandatnem obdobju polno **koristiti svoje nove demokratične moči posebno v oblikovanju programov Evropske komisije.** ZARES poslanke in poslanci v Evropskem parlamentu se bomo zavzemali za **spremenbo volilne zakonodaje v Evropskih parlament** tako, da bodo politične skupine v parlamentu lahko bolj neposredno povezane z volivci.

★ Poslanke/poslanci ZARES v EP se bomo zavzemali za:

44. Ratifikacijo in hitro uveljavitev Lizbonske pogodbe – če Lizbonska pogodba ne bo uveljavljena, bomo podali pobudo, da Evropski parlament takoj predlaga novo ustavno konvencijo.

45. Odločanje o pravih zadevah na pravi ravni in na pravi način (EU naj se ukvarja z zadevami, o katerih države članice ne morejo bolje odločati same; predvsem naj se ne ukvarja z reguliranjem podrobnosti, ki bi poslabšale svoboščine EU – prosti pretok oseb, blaga, storitev, kapitala in znanja).

46. Temeljiti pregled, reformo in oster nadzor evropskega proračuna (prerazporeditev na področja raziskav in razvoja, okolja, podnebja, energetike, inovacij in podjetništva in za druge izzive, kot so demografske spremembe, ustvarjanje območja varnosti, svobode in pravice in skupne zunanje politike; evropski denar naj se rabi tam, kjer pomeni resnično evropsko dodano vrednost)

47. Boljše upravljanje EU (z zmanjševanjem regulative in več mreženja, za koncentracijo dejavnosti Evropskega parlamenta v Bruselju, za imenovanje visokih funkcionarjev in uradnikov glede na profesionalnost in za večjo spolno enakost na vodilnih položajih)

48. Izboljšanje preglednosti odločanja v vseh institucijah EU in v Sloveniji (več državnoborske in civilne javnosti v razpravah o evropskih zadevah) in za prenašanje in prevajanje zasedanj Evropskega parlamenta na slovenski javni televiziji

49. Intenzivno rabo novih demokratičnih moči Evropskega parlamenta, posebno v oblikovanju programov Evropske komisije in spremembo volilne zakonodaje v Evropski parlament.

zares nova politika

Predlog programa je sprejel Svet stranke Zares na 16. seji, dne 7. maja 2009.

Preambulo programa je napisal dr. Pavel Gantar.

Dokument je v sodelovanju s člani skupine za oblikovanje evropskega programa v sestavi: Gregor Golobič, Roman Jakič, Franco Juri, Felicita Medved, Dimitrij Pur, dr. Andrej Rus, dr. Zlatko Šabič, Ivo Vajgl in Milena Žuran ter programskimi odbori stranke Zares – nova politika oblikovala Felicita Medved.